

II MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA MOWA – CZŁOWIEK – ŚWIAT: PERSWAZJA JĘZYKOWA W RÓŻNYCH DYSKURSACH, GDAŃSK, 10–11 MAJA 2018

(nadesłano 21.07.2018; zaakceptowano 22.07.2018)

W dniach 10–11 maja 2018 roku na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego odbyła się II Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu: *Mowa – człowiek – świat: perswazja językowa w różnych dyskursach* zorganizowana przez pracowników Instytutu Rusycystyki i Studiów Wschodnich. Inauguracji dokonała prorektor ds. kształcenia prof. nadzw. dr hab. Anna Machnikowska, która podkreśliła aktualność tematyki naukowej konferencji oraz wielowymiarowość zjawisk manipulacji i perswazji w życiu społecznym. W mowie powitalnej zwróciła uwagę na fakt, że wraz z dynamicznym rozwojem technologii medialnych oraz kształtowaniem nowych modeli komunikacyjnych i semantycznych powstają nowe pytania na temat specyfiki mechanizmów oddziaływania. Prodziekan ds. nauki prof. nadzw. dr hab. Tomasz Swoboda dostrzegł szeroki wymiar badań prowadzonych nad językiem jako narzędziem manipulacji i perswazji, tym samym postulując potrzebę popularyzowania wiedzy na temat istoty manipulacji językowej w przestrzeni społecznej i kulturowej. Uczestników konferencji powitały również przedstawicielki władz Instytutu Rusycystyki i Studiów Wschodnich: prof. nadzw. dr hab. Żanna Śładkiewicz – kierownik Katedry Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka, oraz dr Aleksandra Klimkiewicz – zastępca dyrektora ds. studenckich. Konferencja wpisała się w serię ważnych wydarzeń naukowych, mających na celu stworzenie międzynarodowej platformy wymiany myśli i doświadczeń przez specjalistów różnych dyscyplin naukowych, zgłębiających wiedzę na temat zjawisk oddziaływania w genologicznie zróżnicowanych dyskursach, tj. medialnym, politycznym, reklamowym, dydaktycznym, religijnym i in. Duże zainteresowanie tematyką obrad wynika niewątpliwie z faktu, że badania we współczesnej humanistyce poświęcone komunikacji perswazyjnej przybierają charakter niedookreślony i perspektywiczny.

Wielowymiarowość podejścia do pragmatykonu mechanizmów oddziaływania językowego, opierającego się na idei rozumienia mowy jako narzędzia inicjującego działalność kognitywną i behawioralną człowieka, skłoniło do refleksji nad komunikacją perswazyjną przedstawicieli różnych środowisk naukowych i szkół badawczych: lin-

gwistów, medioznawców, literaturoznawców, psychologów, politologów, socjologów, historyków sztuki i pedagogów, przybyłych z odległych stron: z Rosji (z Czelabińska, Kaliningradu, Kazania, Moskwy, Niżnego Nowogrodu, Petersburga, Rostowa nad Donem), z Białorusi (z Grodna, Witebska), z Ukrainy (z Charkowa, Kijowa, Odessy), z Litwy (z Wilna), ze Stanów Zjednoczonych (z Syracuse w stanie Nowy Jork). Polscy badacze zaś reprezentowali najważniejsze ośrodki naukowe, takie jak Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny. W gronie referentów nie zabrakło też gdańskich specjalistów. Interdyscyplinarne podejście w badaniach zjawiska oddziaływania językowego implikowało różnorodność linii dyskusji naukowych prowadzonych w siedmiu sekcjach tematycznych. Największą popularnością cieszył się dyskurs medialny, który stał się motywem przewodnim znakomitych wystąpień plenarnych.

Obrady plenarne otworzyła prof. Grażyna Habrajska z Uniwersytetu Łódzkiego referatem *Zmiana pola interpretacji w różnych dyskursach*. Prelegentka, uznając dyskurs za zbiór wartości determinowanych interpretacją tekstów przechowywanych w pamięci i aktywowanych w zależności od potrzeb komunikacyjnych, wysunęła tezę, że dyskursy rozwijają się w obrębie własnych pól interpretacyjnych, a także szczegółowo omówiła analizę tychże pól dla czterech rodzajów dyskursu: naukowego, prawnego, medialnego i artystycznego. W referacie *Więcej niż tysiąc słów. Fotografia w prasie jako środek oddziaływania* prof. Jolanta Maćkiewicz z Uniwersytetu Gdańskiego przedstawiła techniki perswazyjne i manipulacyjne w prasie codziennej posługującej się utrwalonym obrazem. Zdaniem badaczki fotografia stanowi część wiadomości polikodowej, której efekt perswazyjny nie ma wymiaru sumarycznego, lecz jedynie multiplikacyjny.

Dr hab. Katarzyna Kłosińska z Uniwersytetu Warszawskiego w wystąpieniu *Potencjał perswazyjny tzw. paseków telewizyjnych* przedstawiła analizę multimodalnego charakteru polskich programów telewizyjnych, w których komunikatowi słownemu towarzyszy pasek informacyjny (*ticker*). Prof. nadzw. dr hab. Zoja Nowożenowa oraz dr Aleksandra Klimkiewicz, reprezentujące ośrodek gdański, mówiły nt. *Oddziałującego potencjału obcojęzycznego słowa w różnych typach dyskursów*, wyjaśniając specyfikę funkcjonowania słowa obcego na przykładzie dyskursu: politycznego, reklamowego i ezoterycznego. Referentki dostrzegły zgodność w badanych dyskursach czynników: pragmatycznej siły i realizacji funkcji oddziałującej w elementach obcojęzycznych z parametrami instytucjonalizacji tekstów. Szczególne zainteresowanie wzbudziła analiza porównawcza mechanizmu manipulacyjnego wykorzystującego rusycyzm *новичок* w przestrzeni medialnej zachodnioeuropejskiej i rosyjskiej. Dr hab. Olga Frołowa z Państwowego Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie rozpatrzyła trzy aspekty manipulacji językowej w mediach rosyjskich: referencyjny, modalny i gatunkowy, ilustrując wybrane techniki manipulacyjne spektakularnymi przykładami komunikatów radiowych *Echa Moskwy* i fragmentami wypowiedzi moskiewskich politologów i ekonomistów. Obrady plenarne zakończył wykład prof. Jeleny Borysowej z Państwowego Uniwersytetu Lingwistycznego w Moskwie oraz prof. Lidii Matwiejewej z Państwowego Uniwersytetu im. Łomonosowa, w którym przedstawiona została próba stworzenia teorii oddziaływania językowego oparta na przesłankach psychologicznych, lingwi-

stycznych i psycholingwistycznych, wykorzystująca analizę oddziaływania w mediach i reklamie oraz komunikacji społecznej. Podsumowaniem wystąpień była inspirująca dyskusja wyznaczająca nowe kierunki i obszary badawcze. Głosy w dyskusji były tłumaczone symultanicznie na język rosyjski przez młodych translatorów, których przygotowaniem zajęła się dr Tatiana Kananowicz z Katedry Językoznawstwa i Translatoryki Uniwersytetu Gdańskiego.

Problematyce oddziaływania perswazyjnego w publicznej przestrzeni medialnej poświęcona była sekcja tematyczna *Dyskurs medialny*. Prezentowane referaty dotyczyły zróżnicowanych aspektów perswazji w środkach masowego przekazu. O cechach walki ideologicznej na łamach polskiej prasy mówiła dr Tatiana Kananowicz, a przejawy wrogości w języku prasy rosyjskiej omówiła dr Tatiana Kuzniecowa z Uniwersytetu Narodowego „Odeska Akademia Prawa”. Zagadnienie wpływu potencjału lingwokulturologicznych pojęć estetycznych w dyskursie publicystycznym zreferowała dr Wiera Antropowa z Uniwersytetu Państwowego w Czelabińsku. Sposoby i cele kształtowania pozytywnego obrazu rzeczywistości w tekstach informacyjnych zostały przybliżone we wspólnym referacie przygotowanym przez dr Ładę Owczinnikową z Akademii Marynarki Wojennej w Kaliningradzie oraz dr Joannę Mampe z Uniwersytetu Gdańskiego. Prof. Michaił Fiedosiuk z Państwowego Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie scharakteryzował manipulacyjny potencjał replik dziennikarzy radiowych i telewizyjnych oraz jego wpływ na słuchaczy i osoby udzielające wywiadów. Wypowiedzi niezdyktowane normatywnie w internecie omówił dr Andriej Seliutin z Uniwersytetu Państwowego w Czelabińsku. Dr Anastazja Bielowodowska z Uniwersytetu Wileńskiego analizowała mechanizmy tworzenia i dystrybucji fake newsów z uwzględnieniem procesu zmian wektorów interakcji uczestników w mediach masowych w procesie ich cyfryzacji. Dr hab. Żanna Śladkiewicz wyeksplikowała mechanizmy ukierunkowane na zmniejszanie wartości obrazu medialnego oponenta i eliminację jego dekodowalności jako aktora politycznego poprzez wskazanie na „odchylenia”. Przedstawiona analiza treści aberracyjnych pozwala na stwierdzenie, że metafora morbialna, której jedną z implementacji jest użycie metaforycznego modelu patologii psychicznej, może być zdefiniowana jako dominująca dla współczesnej komunikacji politycznej. Dr Monika Karwacka z Uniwersytetu Śląskiego zreferowała tematykę wykorzystania taktyki manipulacji w nieprofesjonalnej krytyce online na przykładzie sieci społecznościowej przeznaczonej dla miłośników czytelnictwa LiveLib.ru. Prof. Ludmiła Zubanowa z Państwowego Instytutu Kultury w Czelabińsku rozpatrywała strategie związane z manifestacją indywidualną w publicznej komunikacji medialnej i przedstawiła współczesne trendy w wymiarze socjokulturowym. Dr Jelena Kołosowa z Kazańskiego Uniwersytetu Federalnego rozważała humor jako efektywny środek oddziaływania językowego w mediach. Ośrodek gdański reprezentowany był również przez młodszych badaczy oraz studentów. Dr Elżbieta Pietraś przybliżyła modele perswazyjne i techniki lingwistyczne w dyskursie profesjonalnym, wystąpienie mgr Marty Noińskiej było zaś poświęcone historii powstania mediolingwistyki w Rosji i Polsce. Z kolei lic. Monika Babiś skupiła się na taktykach manipulacyjnych w wybranych czasopismach kobiecych i ich wpływie na współczesny wizerunek czytelniczek.

W sekcji tematycznej *Dyskurs polityczny* dominowały zagadnienia analizy wypowiedzi liderów politycznych, składające się na segment dyskursu medialnego. Prof.

nadzw. dr hab. Joanna Jereczek-Lipińska ciekawie zaprezentowała strategię perswazyjnej we francuskim dyskursie parlamentarnym. Specyfikę oddziaływania językowego w dyskursie politycznym przybliżyła dr Tatiana Gimranowa z Uniwersytetu Kazańskiego. Dr Olesia Szarafutdinowa z Uniwersytetu Państwowego w Czelabińsku zaproponowała analizę słów kluczowych w wystąpieniach liderów politycznych z wykorzystaniem narzędzi lingwistyki korpusowej, dr Maria Szub z Państwowego Instytutu Kultury w Czelabińsku dokonała analizy porównawczej przemówień inauguracyjnych i codziennych wypowiedzi amerykańskich, rosyjskich i polskich liderów politycznych, a dr Urszula Patocka-Sigłowy z Uniwersytetu Gdańskiego podjęła się rekonstrukcji obrazu medialnego Polski w wystąpieniach Siergieja Ławrowa. Dr Adam Jaskólski z Uniwersytetu Warszawskiego przedstawił wyniki badań analizy protestów antyrządowych w ocenie kremlowskich mediów. Dr Piotr Zemszał z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu omówił pojęcie wolności w optyce dychotomii swoi-obcy w tekstach sowieckiego ideologicznego subdyskursu o kulturze lat 1953–1957. Mgr Kaja Kiełpińska z Uniwersytetu Warszawskiego przedstawiła referat poświęcony językowi life coachingu w dyskursie neoliberalnym. Mgr Kinga Adamczewska z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu scharakteryzowała mechanizmy perswazji językowej w komunikowaniu politycznym w nowych mediach. Na przykładzie wyborów prezydenckich w 2015 roku w Polsce mgr Katarzyna Skąła z Uniwersytetu Gdańskiego wystąpiła z referatem *Nikt nie ma prawa was bić! Manipulacja językowa w kosowskich przemówieniach Slobodana Miloševicia*.

Referaty wygłoszone w sekcji *Dyskurs lingwistyczny i psychologiczny* ujawniły różnorodność i powiązania odmiennych dyskursów i wielokierunkowość podejść do analizy oddziaływań werbalnych. Prof. Jelena Marinowa z Państwowego Uniwersytetu im. Mikołaja Łobaczewskiego w Niżnym Nowogrodzie dokonała analizy zapożyczeń łańciskich obecnych w wizerunku miasta i przedstawiła ocenę socjalną zjawiska. Dr Siergiej Potiomkin z Uniwersytetu Państwowego im. Michaiła Łomonosowa w Moskwie omówił emocjonalne znaczenie przysłówków w języku rosyjskim. Licznie reprezentowana przez referentów był Uniwersytet Gdański. Prof. Beata Pastwa-Wojciechowska z Wydziału Nauk Społecznych podzieliła się swymi rozważaniami na temat skuteczności perswazji i manipulacji mimo naruszania prawa w dyskursie penitencjarnym. Prof. nadzw. dr hab. Danuta Stanulewicz z Instytutu Anglistyki i Amerykanistyki omówiła słownictwo barw w języku producentów i handlowców, prof. nadzw. dr hab. Dušan-Vladislav Paždjerski z Katedry Sławistyki przybliżył specyfikę oddziaływania językowego w słownikach dyferencyjnych serbsko-chorwackich, mgr Adriana Olkowska z Instytutu Filologii Polskiej zaś zgłębiała tematykę hipnotyzującej mocy słów w języku NLP i coachingu. Dr Ludmiła Fiodorowa z Instytutu Lingwistyki w Moskwie udzieliła odpowiedzi na pytanie: Czy można ilościowo zmierzyć siłę oddziaływania językowego? Z kolei dr Katarzyna Nobis-Wlaziło z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach dokonała próby uściślenia kategorii ilościowości w perswazji językowej.

Prelegenci sekcji *Dyskursy kultury* przedstawiali wyniki badań oddziaływania werbalnego w ujęciu kulturologiczno-socjologicznym. Modele komunikacyjne elitarystycznych i społecznych maszyn inteligentnych jako potencjał dziedzictwa kulturowego oraz sposób projekcji obrazów przyszłości przedstawił prof. Siergiej Sieniecki z Państwowego Instytutu Kultury w Czelabińsku. Dr Swietłana Rewucka i dr Łarysa

Mirosznik z Narodowej Akademii Gwardii Narodowej w Charkowie zaprezentowały wyniki badań asocjacyjnych z zakresu konotacji wartościująco-oceniających przeprowadzonych wśród przedstawicieli różnych kultur komunikacyjnych. Interesujący portret współczesnego męskiego bohatera literackiego w dyskursie literatury pięknej i kultury nakreśliła prof. Natalia Zychowska z Południowo-Uralskiego Uniwersytetu Państwowego. Dr Olga Sacharowa z Narodowej Akademii Muzycznej Ukrainy im. Piotra Czajkowskiego wyeksponowała tematykę związaną z odzwierciedleniem komunikacji manipulacyjnej w dyskursie dramatycznym na podstawie materiału sztuk Ludmiły Pietruszewskiej i Ludmiły Razumowskiej. Dr Olga Gudzenko z Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Tarasa Szewczenki analizowała konflikt narodowych obrazów świata w sztuce Mykoły Kulisza *Myna Mazajło*. Dr Marina Flagina z Południowego Uniwersytetu Federalnego w Rostowie nad Donem zinterpretowała formuły grzecznościowe w rosyjskich dońskich dialektach. Gdańska badaczka mgr Karolina Wielądek omówiła percepcję polskich i rosyjskich logotypów reklamowych, natomiast mgr Beata Jędrzejczak przybliżyła słuchaczom (orto)graficzne zabiegi perswazyjne w sloganach reklamujących polskie marki terytorialne.

Obrady w sekcji *Dyskursu religijnego* połączyły badaczy zajmujących się możliwością oddziaływania manipulacyjnego przez wykorzystanie modlitwy w dyskursie religijnym i sektanckim. Prof. Walentyna Masłowa z Witebskiego Uniwersytetu Państwowego im. Piotra Maszerowa przedstawiła wyniki analizy oddziaływania słów modlitwy z uwzględnieniem różnic w modlitwie kanonicznej i poetyckiej. Prof. nadzw. dr hab. Małgorzata Rybka oraz dr Marta Wrześniewska-Pietrzak z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu skupiły się na perswazyjności i atrakcyjności „Spotkań w blasku wiary” – nowego nabożeństwa Kościoła katolickiego, bogato ilustrując wystąpienie przykładami i materiałami filmowymi. Prof. Jelena Klimentowa z Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Tarasa Szewczenki zademonstrowała strategię i taktyki autoprezentacji liderkiej we wspólnocie sektanckiej. Prof. nadzw. dr hab. Halina Wątróbska wraz z mgr Oksaną Kadocznikową z Państwowego Uniwersytetu w Petersburgu zaprezentowała analizę XIX-wiecznego wydawnictwa dla duszpasterzy prawosławnych, zakładającego konieczność kształtowania u duchownych umiejętności właściwego przekazu, argumentacji i perswazji w działalności misyjnej. Sposoby konstruowania tożsamości w tekstach wydań periodycznych Polskiej Cerkwi Prawosławnej omówił mgr Jan Morawicki z Uniwersytetu Łódzkiego, z kolei mgr Adam Konopka z Uniwersytetu Gdańskiego wniknął w problematykę perswazji przeciwko aborcji prezentowanej na łamach „Rycerza Niepokalanej” z lat 80.

Sekcję *Dyskursu psychologiczno-pedagogicznego* rozpoczęła prof. Emma Jakowlewa z Instytutu Informacji Naukowej Nauk Społecznych Rosyjskiej Akademii Nauk, która przedstawiła wyniki wieloletnich badań nad sugestywnym potencjałem relacji w spontanicznym polilogu, wyznaczając i omawiając pola komunikacyjne uczestników wielostronnego dyskursu. Moskiewski Miejski Uniwersytet Pedagogiczny reprezentowały prof. Jelena Grigoriewa, rozpatrująca dyskurs pedagogiczny jako kategorię lingwokulturologii, oraz prof. Jelena Czerkaszyna, która zapoznała słuchaczy z wynikami badań dyskursu pedagogicznego w nauczaniu medyków jako środka kształtowana kompetencji lingwoprofesjonalnej przyszłych specjalistów. Prof. Natalia Uszakowa i mgr Tatiana Aleksiejenko z Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Władimira Karamzina

skierowały uwagę słuchaczy na problem nauczania strategii oddziaływania językowego przyszłych nauczycieli języka rosyjskiego jako jednego z komponentów kompetencji zawodowej. Dr Natalia Muzyczenko z Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały omówiła strategie i taktyki manipulacji językowej w rosyjskiej komunikacji biznesowej. Sekcję zamknęły wystąpienia przedstawicielek Uniwersytetu Gdańskiego: dr Anna Hau ukazała obraz badań perswazji językowej rozumianej jako narzędzie kształtowania tożsamości jednostki, mgr Irina Antonienko zaś przypomniała o genderowym wymiarze manipulacji.

W konferencji wzięli udział również studenci Wydziału Filologicznego, pracownicy Uniwersytetu Gdańskiego i aktywni słuchacze: PhD Zofia J. Sztechmiller (Syracuse University), dr Jelena Siemionowa (Uniwersytet Zarządzania i Ekonomii, Petersburg). Z możliwości zaocznego udziału w konferencji skorzystali: prof. Olga Abakumowa z Uniwersytetu Państwowego w Orle, dr Nikita Probst oraz dr Irina Kuksa z Bałtyckiego Federalnego Uniwersytetu im. E. Kanta, dr Ludmiła Korniejewa z Nieżyńskiego Uniwersytetu Państwowego im. M. Gogola, prof. nadzw. dr hab. Andrzej Narloch, dr Łukasz Małecki i mgr Magdalena Szulc z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dr Kamila Miłkowska-Samul z Uniwersytetu SWPS w Warszawie, mgr Izabela Dłużyk i mgr Tomasz Kaczorowski z Uniwersytetu Gdańskiego.

Trzecia edycja konferencji *Mowa – człowiek – świat: perswazja językowa w różnych dyskursach* planowana jest na 2020 rok.

*ALEKSANDRA KLIMKIEWICZ

**ŻANNA SŁADKIEWICZ

Uniwersytet Gdański, Wydział Filologiczny
Instytut Rusycystyki i Studiów Wschodnich
Katedra Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka
Neofilologia, ul. Wita Stwosza 51, 80-308 Gdańsk, Polska

*e-mail: a.klimkiewicz@ug.edu.pl

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8606-4475>

**e-mail: filzs@ug.edu.pl

**ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7237-5328>

